

Gün o gün olsun ki, "Mubarez Tolışi Sədo" oxuyur" başlıqlı şəkilə baxaqlı...

Kiminsə haqqında "tərifnamə" yazmaq çox çətin və məşəqqətli bir işdir. Əvvəla, ona görə ki, bir nəfər hamı üçün yaxşı ola bilməz, hamınında zövqünü bir yazıda əhatə etmək olmur. Amma, hər necə olsada, bu şəxs haqqında yazmaqda qararılam. Bu şəxs Böyük İnsan, Azərbaycanı dünyada tanı-

Azərbaycanı dünyaya tanıdan şəxs K a ş s ə n i n k i m i l ə r ç o x o l a y d ı . . .

tım proyektlərinin uğurlu təşkilatçısı, bütün dünyada tanınan **"PALMALI"** şirkətlər qrupunun prezidenti **MUBARİZ MƏNSİMOV-DUR**. Düzdü, mən Mübariz bəyin bir neçə təqdirəlayiq işini bəzi mətbu orqanlarda işıqlandırmışam, amma hesab edirəm ki, Mübariz Mənsimov haqqında "Tolışi Sədo" olaraq geniş bir yazı yazmalıyıq. Ən əvvəla ona görə ki, bəzi ədəbətçilər və vətənlərindən fərqli olaraq, Mübariz Mənsimov etdiklərini gözü-müzu soxmur, etdiklərinin qarşılığında bizdən heç nə ummur, bütün şüurlu fəaliyyətini özünün yox, Azərbaycanın tanınmasına həsr edir. Amma Mübariz bəyin bu nəcib işinə də kölgə salmaq istəyənlər tapılır, bədxaxların sifarişi ilə dövrü mətbuatda Mübariz bay və onun şirkəti barədə mənasız hədyanlar

yazanlar da olur, amma bütün bunlara baxmayaraq O yenə də öz işindədi, yəni də, vətəndaşı olduğu Türkiyənin yox, bədxaxları dostlarından çox olan Azərbaycan adlı məmləkətin maraqları uğrunda cabalayıf. Oxucu deyər bilər ki, Mübariz bizimçün nə edib? Hərəmiz üçün ayrı-ayrılıqda heç nə! Amma bizim gəmiçilər Hindistanda "yiyəsiz" qalanda, nə işlədikləri şirkət, nə də Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi onlara sahib çıxmayanda, Mübariz həmyerlilərinin dadına çatmış, onları Hindistandan İstanbula gətizdirib, Bakıya yola salmışdı. Mübariz, gəmilərinə **"AZƏRBAYCAN"** **"HEYDƏR ƏLİYEV"** **"HƏZİ ASLANOV"** **"NƏSİBƏ ZEYNALOVA"** **"MUBARİZ İBRAHİMOV"** və digər tanınmışların adlarını verir! O, çox gözəl bilir ki, həmmən gəmilər istəni-

lən ölkənin limanına girəndə, bu adlar istər-istəməz ətrafda maraq yaradacaq, ölkəmizi dünya arealında daha çox tanıdacaq! Onun Azərbaycan futboluna, iqtisadiyyatına, mədəniyyətinə yatırımları haqqında az-çox məlumatlıyıq, amma O bəzi yatırımları əvəzsiz edir! O, Baloglan Əşrəfovla Yaşar Nurunu Azərbaycan xalqına qaytara bildi və hal-hazırda da **BİZİM** Yaşarı **BİZƏ** yəni qaytarmaqda israrlıdı! "Pulu var, edirdə" fikirləşənlər, Azərbaycanca Ondən imkanlısı azdırmı? Yox.az deyil, sadəcə olaraq onlarda, öz xalqları üçün yanaraq məşəl olacaq **"DANTE ÜRƏYİ"** yoxdu!!!

Kaş Azərbaycanda sənin kimilər çox olaydı, **MUBARİZ!**

Rafiq Cəlilov
celilovrafiq@mail.ru

Əli Nasir

FUTBOL MARŞI (Xəzər-Lənkəran futbol klubu üçün)

Nəqarət:

Qol, qol, qol, qol, qol,
Zirvələyə yaxşı yol!-2 dəfə.

Hər görüşdən bir qələbə,
Hər oyundan bir zəfər.
Olmusan dillərdə əzbər,
Şöhrətin əldə gəzər.

Şöhrətin əldə gəzər,
Aferin sənə Xəzər!-2 dəfə.

Qollarıyla fəth eləyir
hər oyunçun qəlbləri,
Bir mübariz olmuş indi
bu igidlər hər biri.

Şöhrətin əldə gəzər,
Aferin sənə Xəzər!-2 dəfə.

Göy Xəzər tək çoşo-çoşə
sən sevinndir bizləri,
Bax beləcə vur başa sən,
Çempion tək hər turu.

Şöhrətin əldə gəzər,
Aferin sənə Xəzər!-2 dəfə.

Nəqarət:

Qol, qol, qol, qol, qol,
Zirvələyə yaxşı yol!-2 dəfə.

Qol, qol, qol, qol!
Qol, qol, qol, qol!
Qol, qol, qol, qol!
Qol, qol, qol, qol!

Мракобесие под прикрытием толерантности

Латинское слово "фамилия" в переводе означает "семья", наследственное родовое имя человека, указывающее на его происхождение от определенного рода.

Комиссия по именам и фамилиям при Комиссии Терминологии Президиума НАН АР приняла решение об утверждении новой системы выбора фамилий. А по сообщению телеканала АНС рекомендация по этому поводу направлена в Кабинет Министров страны, где в списке фамильных окончаний -заде отсутствует. Разночтение по поводу этой формы фамильного окончания ясно показывает двуличность властей. Если бы окончание -заде существовало в этом документе, то зачем, вообще надо было принять это решение почти полностью дублирующего документа Милли Меджлиса по этому вопросу времен правления НФА. Совершенно очевидно, что власть путем административной диктовки, исподтишка, хочет навязывать народу фамильные окончания исключительно тюркского происхождения.

Всем известно, что такое решение было принято высшим законодательным органом страны в 1993 году, и до сих пор находится в силе. Рекомендация, направленная в Кабинет Министров противоречит этому действующему закону страны. Но такие юридические истолкования имеют пользу в подлинно демократических странах, а в АР действуют свои ненаписанные, вернее написанные по велению и хотению отдельных высокочтимых индивидуумов, законы. Интересно, по какой причине власть снова вернулась к этому вопросу? (На протяжении истории, нигде, ни в одной цивилизованной стране не было случаев, чтобы народу навязана фамилия с определенным окончанием. Воистину, Азербайджанской Республики нет аналогов в мире! В этом пангеирике режима абсолютно правы).

Просто в течение 17-ти лет после принятия вышесказанного закона, очень большое количество людей стали принимать фамилии с окончанием -заде. А это глубоко

противоречит официальной версии о тюркском происхождении азербайджанского народа. По этой причине власть путем запрета хочет вывести из обихода эту форму, таким образом обосновывая эту демагогию.

Испокон веков с момента формирования азербайджанского народа, существовало традиция взять себе псевдоним (тогда еще фамилий не было) с добавлением окончания -и. Решение Милли Меджлиса от 1993 года преследовало цель лишить граждан страны выбора этой формы фамилий. Видимо они не ожидали, что такое большое число людей не примут политику отуречивания, выбрав подлинно историческую и настоящую азербайджанскую фамилию, а не какой-нибудь суррогат, который не только не имеет исторического обоснования, но имеет определенные недостатки, по причине которых предки азербайджанских тюрков не стали их применять.

Во времена государства Атабеков жили и творили такие исторические личности как Масхата Гянджави, Муджираддин Бейлагани, Хатиб Табризи, Афсаладин Хагани, Аджам Нахчевани. Во времена монгольских династий Насраддин Туси, Фазлуллах Нами, Рамазан Ленкорани, Сейид Яхья Бакуви, Зейналабидин Ширвани, Шейх Захид Гилани, Мухаммад ибн Муса Тальши, при Сефевидях Дада бек Тальши, Касеми, Хабиби, Кишвари и мн. др. Почему -то эти мыслители не приняли такие фамильные окончания, которые навязывают нам новоявленные националисты. Ведь часть из них, будучи тюркского происхождения могли бы назваться не иначе как Табризи, Ширванлы, Хагансой, Хабибоглы, Кишваргил.

После вхождения в состав Российской империи положение с приобретением фамилии по-прежнему осталось вне поля давления властей. В эти время жили Сейид Азим Ширвани, Мирза Алекпер Сабир Тахирзаде, Гасан бек Зардаби, Джалиль Мамедкулузаде. Такое положение вещей было и в Советское время. Высказывание о

якобы насильственным навязывании народу фамилии со "славянскими" окончаниями -ов, -ев, не выдерживает никакой критики. Простой народ, который до тех пор вообще не имел фамилии, принял фамилии с окончанием -ов,-ев. А по отношению лиц официально имевшие фамилии никакие нововведения не были применены. Даже представители бекских и ханских родов и других сословий, которых официальная идеология объявила буржуазией, и как класс принадлежали ликвидации, имели возможность сохранить свою фамилию (Исмаил Шыхлинский, Рафик Тальшинский, Гусейн Сарабский, Алиш Лемберанский, Хан Шушинский, Эльмира Шахтахтинская). Также были сохранены фамилии с окончаниями -заде (Мирмехти Сейидзаде, Гамар Алмасзаде, Зейнал Джаббарзаде, Аргур Расизаде, Бахтияр Вахазаде); -лы, -ли,-лу,-лу (Фатма Джаббарлы, Фирудин Кочарли, Наила Валиханлы, Джалал Баргюшадлы), даже с -и. (Мамед Саид Ордубади, Мирварид Дилбази, Абдуллах Гурбани, Мохсун Санани). Тут совершенно ясно что, даже в советское время, которого кому не лень называют деспотическим, такое бесправие и произвол по отношению к народу как сейчас, не допускалось.

Совершенно очевидно, что возврат к этому вопросу после 17-и летнего перерыва имеет единственную цель - не давать возможность народу выбрать фамильное окончание -заде. При этом они его цинично и без всякого стыда называют персидским ("фарс сойад сондуку"), прекрасно понимая, что это есть ничем не прикрытая ложь.

К сожалению, "научная элита" АР занята решением своих узкорационалистических и клановых интересов. Покойный Зия Бунятов еще 1990 году о научной среде, просуществовавшей в те годы в АН Аз. ССР писал следующее: "они в свою среду не пускают никого. В нашей академии есть такие, которые за все время своей научной деятельности не написали даже 25-и страниц. Здесь работают 180

научных работников, из них только около тридцати могут считаться учеными" (альманах "Гобустан" №2, 1990). В подтверждение к этому можно добавить, что АН в Советское время так и не смог закончить издание Азербайджанской Советской Энциклопедии, поскольку не было единого мнения среди историков этого заведения по вопросу этногенеза азербайджанского народа.

Это главное научное учреждение страны во все время своего существования (с 1945 года по сей день) не смогло составить этимологического словаря азербайджанского языка. В отличие от подобных учреждений других цивилизованных стран современного мира. Видимо ученым лингвистам страны, да и не только им не понаслышке известно происхождение большего числа слов, которые этимологически восходят к иранским, т. е. к талышским, татским, курдским языкам. По этой причине, т.н. "Комитет Терминологии" уже долгие годы планомерно занимается заменой лексического состава азербайджанского языка на тюркский.

Если реально и объективно посмотреть на эту проблему, навязывания тюркские фамилии, а также тюркских имена, лишь отчасти может привести к индифферентизации представителей других народов страны, в результате чего власть прибежнет к репрессивным, значит недемократичным методам усмирения народных масс. Но, после недолгих лет по примеру Турции вынуждено будет восстановить демократические принципы управления.

Правильно сказано, что "тысячи путей ведут к заблуждению, а к истине - один". Это есть путь подлинной демократии. На имитационной демократии направленной на обман мирового сообщества долго нельзя продержаться. Все другие пути ведут к тупику. Годом раньше, годом позже - оно все равно наступит.

Захираддин ИБРАГИМИ
ТальшиИнфо

Xıdo rəhmət bıqə!

Im rujonədə Masallı şəhəri Telekomunikasiyə Qovşəği bina tıpe nəticədə bə Xıdo rəhmətşə Ğızlovı di sokin, 3 qıləy hovə yeganə boə bıə

Asim Əliyevi

inə - Ğızlovı di məktəbi müəllimə Gülxanımi iən çəy pə Böyukxani - RTMM, "Tolışi Sədo" qəzeti kollektiviko iən jıdəki şəxson nomo səsağlığı doydəmon və bəvon Xıdoko səbr orzu kardəmon! Xıdo rəhmət bıqə!

Xanəli Ağayev, Jamal Ağayev, Elnur Ağayev, Jeyhunə Ağayevə

RTMM iən "Tolışi Sədo" qəzeti kollektivi Ulduz Nəsimovi pə

İlyas müəllimi

bə Xıdo rəhmət şeko xəyli müttəsir bə və bə çəy nezon səsağəti doydə. Xıdo rəhmət bıqə!

RTMM iən "Tolışi Sədo" qəzeti kollektivi Rəhim Cəlilovi bıə

Təyyubi

bə Xıdo rəhmət şeko xəyli müttəsir bə və bə çəy nezon səsağəti doydə. Xıdo rəhmət bıqə!

Amerika təhsili və digər reallıqlar

Azərbaycanlı maqistrin gözü ilə...

Musanı müsahibəyə dəvət etdik, tərəddüd etmədən razılaşıdı. Çox maraqlı müsahibə alındı, müsahibədən, özümüz üçün nəyi isə aydınlaşdırma bildik. Aydınlaşdırma bildik ki, hələdə Amerikada təhsil alan gənclərimiz Azərbaycanı tanımaqda çətinlik çəkirlər. Ümüdvaryı ki, səlahiyyət sahələri Azərbaycanı tanımaq istiqamətindəki səylərini bir az da artıracaqlar.

Müsahibəmiz Amerikanın Kanzas Universitetinin maqistri Musa Teyurovdu.

Musa Rafail oğlu Teyurov - 12 oktyabr 1982-ci ildə Lənkəran şəhərində anadan olmuşdur. 1999-cu ildə Lənkəran Dövlət Universitetinin Azərbaycan Dili və Ədəbiyyatı fakültəsinə daxil olmuşdur. Daha sonra isə ingilis dilinə yiyələnmək həvəsi ilə ixtisasının dəyişdirilməsi ilə bağlı universitet rəhbərliyinə dəfələrlə müraciət etsə də, bir nəticə əldə edə bilməmişdir. Bu səbəbdən, 2001-ci ildə o, universitetdən könüllü şəkildə sənədlərini geri götürərək TQDK-nın həyata keçirdiyi test imtahanında iştirak etmiş və yenidən LDU-nun "İngilis dili və ədəbiyyatı" fakültəsinin birinci kursuna daxil olmuşdur. 2005-ci ildə oramı fərqlənmə diplomu ilə bitirdikdən sonra, həmin universitetdə "Dilçilik" üzrə maqistr kimi təhsilini davam etdirmişdir. O, təhsili ilə paralel olaraq bir sıra beynəlxalq təşkilatlarda-IREX, ATOT, CHF təşkilatlarında, eləcə də USAID-nin təşkil etdiyi proqramlarda müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır. 2007-ci ildə maqistraturamı bitirən gənc, siyasətə marağı olduğuundan, ikinci maqistr təhsili üçün ABS-nin ən rəqabətli təhsil-təqəüd proqramlarından biri olan Muskie proqramında iştirak etmiş və uğur qazanaraq ABS-nin Texas Universitetinə, Siyasi Elmlər fakültəsində İctimai İdarəetmə ixtisası üzrə maqistrliyə dəvət almışdır. Lakin dəvət rədd edilmişdir, belə ki, onun hərbi xidmət müddəti təxirə salınmamış, nəticədə Musa 2007-2008-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrində öz xidməti borcunu yerinə yetirmişdir. Xidmətdən qayıtdıqdan sonra isə, o, Bakıda "American Councils" və "Project Harmony" təşkilatlarında çalışmışdır. Hərbi xidmətdən əvvəl itirdiyi təhsil imkanını bərpa etmək üçün, həmin təhsil proqramında yenidən iştirak etmiş, bütün mərhələlərdən ölkə üzrə ən yüksək göstəricilərlə keçərək, ABS-nin Kanzas Dövlət Universitetinin Siyasi Elmlər fakültəsinin "İctimai İdarəetmə" ixtisası üzrə maqistr pilləsinə qəbul olmuşdur. Hal-hazırda həmin universitetin ikinci kursunda təhsil alır.

Musa, boli, ilk öncə, səni Bakıdan, "Talış Sədo" qəzetinin redaksiyası və Oxucularının adından salamlayırı və həzi suallarımızı cavablandırmağın xaiş edirik: Amerikada çoxmu həmvətənlərimiz (azərbaycanlılar) təhsil alır? Sənə, xaricdə təhsil alma axımının səbəbləri nədir? Amerika təhsil sisteminin hansı fərqləndirici cəhətləri mövcuddur? ABS Ali Məktəblərindən Boloniya sisteminə keçən varmı? Daha çox nəzəri, yoxsa praktik məşğələlərə yer verilir? Bu doğrudur ki, orada "Bir-birindən köçürmə" az qala biabırçı bir hal sayılır? Amerika təhsil sisteminin qüsuru cəhətləri nədir, varmı?

İlk öncə mən də, regionumuzun gənclərini okeanın o tayında olsa belə, operativ olaraq tapıb, onlara müsahibə imkanını verdiyinizə görə Sizə çox təşəkkür edir, qəzetinizin Oxucularını və bütün həmyerlilərimi ürəkdən salamlayıram.

Amerikada təhsil alan həmvətənlərimizin sayını dəqiq bilməsəm də, əminliklə vurğulaya bilərəm ki, ölkəmizdən olan tələbələr üçün təhsil

almaq üçün xaricə, o cümlədən Amerikaya axını ildən-ilə daha da çoxalır və bunun da müxtəlif səbəbləri ola bilər. Əsas səbəblər kimi, onu deyə bilərəm ki, imkanlı ailələr öz övladlarının gələcəyini təhsildə görür və buna görə müəyyən qisim pullarını uşaqlarının təhsilinə sərf etməkdə tərəddüd etmirlər. Bundan əlavə, müxtəlif təqəüd proqramları mövcuddur ki, onlardan maddi imkan olmayan gənclərimiz də yararlanıb və müxtəlif ölkələrdə təhsil alma imkanını əldə edirlər. Həmçinin, bu prosesin daha da sürətlənməsində "2007-2015-ci illər Azərbaycan gənclərinin xaricdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı"nın rolunu da vurğulamaq lazımdır. İstənilən halda, təhsil üçün düşünülmüş bütün qərarları, şəxsen mən bəyənlərəm və bunun ölkəmizə ən faydalı olan yatırım hesab edirəm.

Təhsil sistemlərində fərqlər göldü isə, onu deyə bilərəm ki, köhnə sovet təhsilindən fərqli olaraq ABS təhsil sistemi əsasən təcrübəvi biliyə əsaslanır. Bundan əlavə, ali təhsil ocaqlarında imkanlar qeyri-məhdud və tələbənin arzusuna görə, maraqlı dairəsinə görə, gələcək karyerasını qurmaq istəyinə görə təhsil aldığı müddət ərzində ona çoxlu seçim imkanları verilir. Yəni, tələbə tələb olunan dərslərlə yanaşı, maraqlı olduğu istənilən dərsi, dərslərdən professoru, dərslərin gününü və vaxtını seçə bilər, onu buraxa bilər və hətta sonradan digər ixtisas seçmə arzusunun belə həyata keçirə bilər.

Bundan əlavə, Amerika təhsil ocaqlarında resurs imkanlarının, xüsusilə müasir texnologiyaların, laboratoriyaların daha çox olması, onlardan istifadənin ən əlverişli yolları və metodlarının tətbiqi edilməsi məsələsi də qeyd olunmalıdır. Bütün müəllimlərin dərslərindən əlavə görüş saatları olur ki, istənilən tələbə həmin zaman istədiyi məsələləri öz müəllimlərlə müzakirə edə bilər. Bunu da qeyd etmək lazımdır ki, Amerika təhsili daha çox iştirakçılığa və ünsiyyətə əsaslanır. Məsələn, istənilən tələbə dərslər vaxtı öz fikrini, düz və ya səhv olmadığını deyə bilər, ifadə edə bilər.

Bir vacib məqama da toxunmaq lazımdır ki, Amerika ali məktəblərində dərslər kənar fəaliyyətlərin və tədbirlərin özünüməxsus yerini var. Tələbələr üçün həyatı daha rəngarəng etmək, onların sinif otaqlarından kənar da daha çox biliyə və məlumatla yiyələnməyini təmin etmək məqsədilə müxtəlif tədbirlər həyata keçirilir.

Bütün bu sərbəstliklər və imkanlarla yanaşı, Amerika universitetlərinin özünəməxsus sərəqələri də var. Məsələn: əgər tələbə hər hansı bir imtahandan kəsilsə, ona ikinci bir şans verilir. Bizim universitetlərdə isə kəsri düzəltmək üçün müxtəlif şəraitlər var. Bir də Amerikada, sizin də öncədən qeyd etdiyiniz kimi, imtahanda biri-birindən köçürmək halları tələbənin nüfuzunu nəinki yerə salır, hətta bütün universitetlərin nizamnamələrinə əsaslanan qanunlarla universitetdən xaric olmaq riskini artırır.

Bütün bunlara baxmayaraq, hər şey mükəmməl olmadığı kimi, Amerika təhsil sisteminin də əlverişsiz tərəfləri mövcuddur. Amerikalı ekspertlər hesab edirlər ki, ABS bu gün Boloniya razılaşmasının üzvü olmasa da, onun oradan öyrənməli çox şeyi var. Belə ki, Amerika təhsil sisteminin ümumi nəticələri Avropa ilə müqayisədə o qədər də ürəkəçən səviyyədə deyil.

Musa, boli, tez-tez belə bir fikirlə rastlaşırsınız ki, "Bizdə, Azərbaycanda pul verirlər ki, oxumasınlar, amma Avropada, Amerikada pul verirlər ki, oxusunlar!". Bu fikrə münasibətiniz?

Bu fikirdə həqiqət varsa da, ifadənin özündə müəyyən yanlışlıq var. Ölkəmizdə ən kasıb valideynlər belə övladlarını ali məktəblərə qəbul olmağa, oxuyub daha savadlanmalarını naminə, dərindən-qabıqdan çıxaraq hazırlıq kurslarına, repetitorlara kifayət qədər pul səpirlər. Yəni, əslində heç bir valideynin öv-

ha təəssüf hissi ilə qeyd edirəm ki, ölkəmiz haqqında və onun yerləşdiyi ərazi haqqında ilk təəssüratı yaratmaqdan ötrü zaman-zaman digər qonşu dövlətlərimizin adlarını çəkməli olurmuş. Düşünürəm ki, hazırki günümüzdə dünyanın ən böyük söz sahibi olan bu ölkədə vətənimizin tanınması həm dövlətin, həm də burada yaşayan, oxuyan, işləyən vətəndaşlarımızın prioritet vəzifələrindən biri olmalıdır.

Musa, boli, məlumdur ki, Amerika-orada aborigin xalqların işğal olunmuş torpaqlarında yaranmış bir dövlətdir və "amerikalı" milləti də mücərrəd bir anlayışdır. Həmin aboriginlərin taleyi və yeni yaranmış bu "Amerikan" xalqı və mədəniyyətləri barədə nə deyə bilərsiniz?

"Moskva birdən yaranmayıb" ifadəsi Amerikadan da yan keçmir. Hadisələri obyektiv dəyərləndirməyi bacaran bir şəxs bu ölkənin tarixinə diqqətlə göz gəzdirsə, onun təməlinin yerli əhalinin (Hinduların və eskimosların) etnik soyqırımı məruz qoyma, sürgün etmə və qaradərilləri təcrid etmə yolu ilə qoyulduğunu görər. Bununla belə, Amerika özünün qısa tarixi müddətində vətəndaşlarının hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsində, onların yaşayış səviyyəsinin yüksəldilməsində olduğu müddətdə addımlar atmışdır. Mənim fikrimcə, bu gün Amerikanı milli-etnik problemləri yox dərəcəsinə endirməyə vasitəçi edən bir neçə əmi var. Bunun ən başlıcası, məşhur "Amerikan Xülyası" etiketidir. Belə ki, bu etiket altında dövlət hər bir vətəndaşını bərabər imkanlarla tanıyır, onların xoşbəxt yaşaması, uğur qazanmaları naminə vədlər verir və yerinə yetirir də. Bundan əlavə, zənnimcə, ikinci əmi "torpaq" və "yer" anlayışıdır. Belə ki, ilk "Amerikalı"lar dünyanın müxtəlif ölkələrindən "Yeni Dünya"ya Amerika qitəsinə böyük ümidlərlə köçən miqrantlar olmuşlar. O mənada ki, bu torpaqlar Amerika xalqının qədim ata-baba yurdları olmayıb. Daha doğrusu, inter-irqi (fərqli irqlər arasında) və inter-etnik (fərqli etnoslar arasında) evliliklər də Amerikanın məşhur assimilyasiya məsələsini ifadə edən "əridən qazan" metaforuna xidmət etmişdir. ("Əridən qazan" metaforu 1780-lərdə yaranan fikir idi ki, Amerika qələbə onun mədəniyyətini qəbul edir, onun mənsub olduğu keçmiş mədəniyyət həmin qazanda öz-özünə əriyir və amerikanın mədəniyyətinə qarışır. Sonradan 1970-ci ildə tənqidçi multikulturaloqlar həmin metaforun dəyişdirilməsini, "mozaika" və ya "salat vazası" ifadələriylə əvəz olunmasını təkid edirdilər. Onlar deyirdi ki, Amerikada müxtəlif mədəniyyətlər qarışır, amma fərqliliyini saxlayırlar)

İnsan haqları baxımından, doğrudanmı bu gün Amerikanı azad və demokratik ölkə saymaq olar? Bu gün Azərbaycanda "Hicab problemi", "Soyad problemi" və i.a. insan haqlarında zidd məsələlər gündəmdir. Orada necə, belə problemlər varmı? Milli azlıqlara münasibət necədir? Məsələn, orada maskunlaşmış Talışlar və ya Azərbaycanlılar, öz mədəniyyətini mərkəzlərində yarıda, qəzətlərini nəşr edə bilirlərmi?

İlk öncə qeyd edim ki, bölgəmizin demək olar ki, bütün rayonlarında müxtəlif proyektlərlə çalışmışam. Talışlar öz dillərinə və mədəniyyətlərinə olduqca bağlı bir xalqdır və məişət səviyyəsində həmişə bunu qorumağa qadirdirlər. Bununla yanaşı, qəbul etmək lazımdır ki, dövlətimiz yaranandan bəri, çoxlu problemlərdən və sınaqlardan keçib. Həmişə bəllidir ki, etno-müstəvidə kifayət qədər başağrılı prosesləri adlanmış. Mən həmişə zamanın hər şeyi öz qaydasına qoyacağına inanmışam. Yəni də inanıram ki, müəyyən müddət sonra Talışların dilinə, mədəniyyətinə və kimliyinə olan məhəbbəti, təkcə məişət səviyyəsində yox, dövlətimizin də maraqları çərçivəsində qorunacaqdır.

"Talış Sədo" qəzetinə gəldikdə isə, mən bilirəm ki, bu qəzetin əsası könüllü insanların təşəbbüsü ilə qoyulmuş və könüllü insanlar tərəfindən də qorunmaqdadır. Bu, həm onu ərsəyə gətirənlərə, həm də Oxucularına şamildir. Ölkəmizin ən qədim yerli sakinlərindən olan Talış xalqının nümayəndələrinə daima öz xalqının dilinə, adətində, mədəniyyətinə, etnik kimliyinə sadiq olmaqları ilə yanaşı, həmişəki kimi, Azərbaycanımızın başını uca tutmalarını arzulayıram. Xüdə sizləri qorusun!

Бехтум Фархун Шахсойж

Зороастризм - древняя религия иранцев, сохранившаяся по настоящее время, несмотря на все трудности, сопровождающие ее историю в течение веков. Последователи этой древнейшей религиозной культуры сохранились в Иране и в Индии. Зороастрийцы Индии известны под названием Парсы. Они переселились на Гуджаратский полуостров Индии в VIII веке нашей эры, после оккупации Ирана арабскими мусульманами и вследствие притеснений и преследований их иноверцами. Как преданные вере Зороастры, парсы забрали с собой и священную литературу зороастризма. Несмотря на то, что в Индии (в Гуджарате) они забыли язык предков и освоили местный гуджаратский язык, до сих пор бережно сохраняют свои древние обычаи религии зороастризма. Слово "гуджарат", по нашему мнению, происходит от талышского термина "кучерат", что означает - "квартал переселенцев". Парсы до своих переселений из Ирана, около ста лет проживали в Хорасанском кхустане, но, неизвестно где они жили до этого. Переселение парсов в Индию не было случайным, так как в Индии еще в домусульманское время маги основали храм солнца, где уже находились Зороастрийцы. В нас-

ЗОРОАСТРИЙЦЫ - НОСИТЕЛИ ТРАДИЦИИ ДРЕВНЕГО ИРАНА

тоящее время многие зороастрийцы из Гуджарата переселились в большие города мира - в Тегеран (Иран), в Бомбей (Индия), и в др., тем самым опасность исчезновения последних носителей религиозной культурной традиции древнего доисламского Ирана остается в силе и они сами чувствуют и понимают эту проблему.

По проведенной в 1976 году статистической сводке верующих зороастрийцев в мире всего 129 тысяч человек, из них в Индии проживали 82 тысячи, в Пакистане 5 тысяч, 500 человек в Цейлоне (Шри Ланка), 25 тысяч в Иране, из которых около 19 тысяч проживают в Тегеране, 3 тысячи в Англии, Канаде и США, и 200 человек в Австралии. Небольшие их группы отмечены в Гонконге и Сингапуре. Зороастрийским общинам в Адене, Шанхае и Кантоне пришлось покинуть свои места жительства, когда они почти полностью потеряли все свое личное и общинное имущество. Известно, что в доисламское время в Йемене существовали иранские зороастрийцы. После 1839 года, когда страна Йемен стала английской колонией, в Аден зороастрийцы прибыли снова вместе с купцом зороастрийцем по имени Бикаджи. Здесь же в 1847 году была построена "Башня Молчания" и "Храм Огня" для верующих парсов, куда впускали только парсов. У входа было развешено даже специальное указание: "'Храм парсов". Вход разрешается только парсам".

Судьба зороастрийцев давно вызывала тревогу у наблюдателей - специалистов, один из которых пишет: "Наверное, наш век будет свидетелем того, как этот древний культ уйдет в прошлое". Однако никому не было дела до исправления их тревожного положения, хотя вопрос идет о судьбе носителей великих традиций древности, кото-

рым человечество во многом обязано. К сожалению, Иран - прародина зороастрийцев, к которому этот вопрос относится первым долгом, являясь теперь Исламской Республикой, признает их только религиозным меньшинством. И сегодня нет гарантии позитивного развития и сохранения последователей религии предков. Зороастрийцы Ирана не противопоставляют себя мусульманам и кроме некоторых незначительных нюан-

На фото: Гавахгири - Свадебная церемония парсов в Индии (фото 1905 г.)

сов, внешне между мусульманами и зороастрийцами Йезда и Кермана существенных различий не замечается. В Йезде пока сохранились их действующие и разрушенные храмы, где они могут соблюдать свои старинные обряды и обычаи. При этом, важно отметить, что зороастрийские общины считаются закрытыми для последователей других вероисповеданий, например, они даже не принимали в свою веру Ибрагима Пур-Давуда, - переводчика Авесты на персидский

язык, поскольку он был мусульманином. Закрытость их общин проявляется еще в том, что бракосочетание у них происходит внутри общины.

На судьбу современных зороастрийцев негативно действует и то, что многие из молодежи по экономическим причинам покидают свои общины, переселяются в крупные города, уезжает в другие страны, далее не могут держать связь друг с другом, теряют связь со своей общиной. У зороастрийцев имеются свои филантропы, периодические издания, ячейки религиозных организаций даже в тех местах, где их всего 4 человека; они лишь стараются сохранить свои религиозные общины, но для

пропаганды основ своей религии современными средствами общения не прилагают особых усилий, хотя у них для этого имеется экономические возможности. В современных условиях, когда все так быстро меняется, молодые женятся вне общины, покидают свои этно-религиозные общины, тем самым все больше увеличивается угроза исчезновения последнего очага этой древнейшей религиозной общины Зороастрийцев Ирана.

Уважаемые читатели!
Представляем Вашему вниманию отрывок из книги Тимур Ланга (Эмир Тимур Тарагай (1336-1405)., он же Тамерлан, один из великих мировых завоевателей, сыгравший заметную роль в истории Средней, Южной и Западной Азии, а также Кавказа) "Я - Тимур, завоеватель Вселенной", изданной французским литературоведом историком Марселем Брином на французском языке, в переводе на русский язык (перевел Абдуль Джалил), в которой в двух главах (16, 17) он описывает наш край - Талыш, а так же культуру и традиции нашего народа.

Глава 16. На берегах Абескунского (Каспийского, ред) моря

...После Гиляна я направился на землю Талыш или землю талышей, чтобы увидеть их мужей, о которых говорили, что они самые могучие и сильные среди народов, обитающих вокруг Абескунского моря. Хотелось увидеть смогут ли они выстоять в поединке со мною?

Вступив в Талыш, я увидел страну, резко отличающуюся от других стран Абескунского моря. Талышские мужчины и женщины были высокими и статными, и в то время года, что я их увидел, на них не было почти никакой одежды, кроме той, что прикрывает срамные части, и мне сказали, что зимой они носят покровы, изготовленные из кожи. Голоса талышских мужчин настолько мощны, что талыш, стоящий на одной горе сво-

Тимур Ланг о Талыше и о талышах

бодно переговаривается с тем, что стоит на другой. Удивляют и талышские собаки, они крупные, их впрягают в арбы, и они тащат их подобно лошадям. В стране талышей водится множество диких оленей, и местные жители в зимний период так же впрягают их в арбы, чтобы перевозить таким образом различные грузы. Однако в то время года, когда я был у талышей, оленей отпустили в лес - весной и летом их не используют как вьючных животных. В Талыше я видел город, называемый Хашам, его правителя звали Даби (тот город подобно некоторым, упоминавшимся на страницах этой книги, так же не сохранился до сегодняшнего дня., Марсель Брион).

Даби, услышав о моем приближении к его городу, вышел мне навстречу и прежде чем я вступил в город, он зарезал корову и бросил к моим ногам. Город Хашам был маленьким, и крыши домов в нем были покрыты черепицей. Во время еды принесли жаренную в соку оленятину. После трапезы я сказал Даби, чтобы он прислал нескольких мужчин-талышей покрепче, с которыми я хотел бы помериться силой. На это Даби ответил: "О, эмир, прошу тебя воздержись от такого своего намерения, ибо если ты их одолеешь, это ничего не прибавит к твоей и без того великой славе, а если победителями выйдут они, я буду мучиться от того, что моему великому и дорогому гостю причинено униже-

ние". Я ответил: "О, добрый человек, моя цель - испытать самого себя, узнать осталась во мне былая сила или же ее нет уже.". Даби повелел привести двух крепких молодых, и они явились: широкогрудые с крупными мускулистыми руками. Один из них был того же роста, что и я, а другой - чуть пониже. Я снял свою верхнюю одежду, чтобы чувствовать себя по свободнее и дал знак тому, что был одного роста со мной, чтобы он подошел поближе ко мне. Я спросил его, может ли он говорить со мной. Тот человек ответил утвердительно на языке талышей, являющейся разновидностью фарси. Я сказал: "Не думай о том, что я эмир, восприми меня как равного с тобой человека и со всей силой, что у тебя имеется постарайся согнуть мою руку." Сказав это, я широко расставил ноги и выставил вперед руку с широко растопыренными пальцами, и пальцы того

мужчины сплелись с моими. Правилами предусматривается, что каждый из двух меряющихся силой старается давить на ладонь соперника, заваливая ее в сторону - вниз и побеждает тот, кому удалось склонить её до уровня или касания его колена.

Мой соперник изо всех сил старался согнуть мою руку, но это ему не удавалось, я же постепенно усиливал свой нажим пока ладонь его, дышавшего все тяжелее и тяжелее, не коснулась его же собственного колена. Раздался восторженные возгласы зрителей, состоявших как из местных жителей, так и моих военачальников. Мой соперник-талыш после того как я выпустил его руку, сказал: "О, эмир, ты очень силен!". Я дал ему несколько золотых, что его весьма обрадовало. После этого хотел я таким же образом помериться силой и со вторым соперником, однако тот сказал: "О, эмир, мой товарищ, намного превосходит меня силой и ты, победивший его, непременно нанесешь поражение так же и мне. Я не стану с тобой состязаться.". Я и ему дал несколько золотых и отпустил их обоих.

Среди достопримечательностей земли талышей надо отметить так же и огромные деревья, состоящие всего лишь из двух-трех длинных и широких листьев. С середины некоторых из них свисала всего лишь одна кисть, состоящая почти из двухсот плодов зеленого цвета, по-

хожих на тонкие огурцы и мне сказали, что эти деревья называются "шаджарэ-йе мууз" (т.е. банановое дерево), и что каждое дерево живет лишь один год и после того как даст плоды, высыхает и гибнет. и талыши вырезав кусок ствола того дерева, всего шириною в ладонь, закапывали его в землю, и на следующий год из него вырастало новое дерево, которое еще через год приносило плоды.

Глава 17. Как я взял Багдад

Мое пребывание в Талыше, было недолгим, так как не было времени задерживаться в той стране, если бы я задержался, прошел бы благоприятный сезон для совершения боевого похода. Я хотел дойти до Багдада и овладеть землями, которые когда-то захватывал сам Хулагу-хан. Если бы я двигался на Багдад прямо из Талыша, то вскоре уперся бы в горы, которые были непроходимы. Надо было возвращаться из Талыша назад, на восток, пройти от берегов Абескунского моря в сторону Казвина, после чего мне открылась бы дорога на Багдад. Я сказал Даби, правителю города Хашам, чтобы всякий раз как ему понадобится помощь, он смело обращался ко мне и знал, что я поспею оказать ему ту помощь, а если не смогу сам, то непременно пришло на подмогу одного из своих военачальников с войском. И хотя Талыш не был расположен в прямом направлении от Мавераннахра и Хорезма, тем не менее, я и там создал две башни (т.е. посты) голубиной почты, чтобы иметь прямую связь с Даби с помощью почтовых голубей...

